

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร
The Strategies of Sustainable Tourism Management of Kamphaeng Phet
Province

พงษ์ศักดิ์ เพชรสถิตย์*

Pongsak Phetsatit

ดร.บุญตัน ดอกโธสง**

Dr.Boonton Dockthaisong

ดร.วิมล หอมยิ่ง***

Dr.Wimon Homying

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษายุทธศาสตร์ ปัจจัยที่มีผลต่อยุทธศาสตร์ และ เสนอยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร การวิจัยนี้เป็นแบบผสานวิธีทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากและเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ และยุทธศาสตร์การส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยว ตามลำดับ ส่วนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วยแผนพัฒนาการท่องเที่ยวภาคเหนือตอนล่าง แผนการท่องเที่ยวจังหวัดกำแพงเพชร และแผนปฏิบัติการประจำปี แต่ไม่มีแผนแม่บท 2) ปัจจัยที่มีผลต่อยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ประกอบด้วย (1) ปัจจัยนโยบายการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ ด้านวัดผลและประเมินได้ ด้านมีวัตถุประสงค์ชัดเจน ด้านมีความต่อเนื่อง และด้านการนำไปปฏิบัติได้ ตามลำดับ และ (2) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับมากและเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ ปัจจัยการบริหารจัดการภาครัฐ ปัจจัยการบริหารจัดการภาคเอกชน และปัจจัยการบริหารจัดการภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น ตามลำดับ 3) ข้อเสนอแนะยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร โดยเรียงลำดับตามความสำคัญสูงสุด ประกอบด้วย (1) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น (2) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการภาคเอกชน (3) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการภาครัฐ และ (4) ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์ / การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

*นักศึกษาลัทธิสุตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

**ศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

***อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ABSTRACT

The objectives of this study were to study the strategies, the factors affecting the strategies and propose the appropriate strategies of sustainable tourism management of KamphaengPhetprovince. This research was conducted by using mixed methods of qualitative and quantitative research. The research findings were as follows: 1) the strategies of sustainable tourism management of KamphaengPhetprovince was found that in overall were at the high level and ranked from the highest to the lowest, namely strategies of tourism networks creation, strategies of public relations, strategies of tourism potential promotion, respectively. The strategies composed of tourism development plan in the Lower Northern, tourism plan of KamphaengPhetprovince and annual operational plan but did not have master plan and 2) the factors affecting the strategies of sustainable tourism management ofKamphaengPhetprovince was found as follows : (1) the tourism policy factor in overall were at the high level and ranked from the highest mean to the lowest mean were the aspect of measurable and evaluable policy, the aspect of policy clearance, the aspect of continuing and the aspect of policy implementation, respectively, (2) the management factor in overall were at the high level and ranked from the highest mean to the lowest mean were the aspect of public sector management, the aspect of private sector management and the aspect of people sector and local organizations, respectively, and 3) the proposed appropriate strategies of sustainable tourism management ofKamphaengPhetprovince ranked by the importance including (1) strategy for management of people sector and local organizations, (2) strategy for management of private sector, (3) strategy for management of public sector, and (4) strategy for tripartite was the cooperatives between public sector, private sector and people sector and local organizations

Keyword : Strategies / Sustainable tourism

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศในท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ต้องมีการปรับตัวให้เหมาะสมกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลาย ซับซ้อน มีการแข่งขันกันสูง การกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศและรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เป็นเรื่องที่ควรตระหนัก โดยการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งฟื้นฟูและอนุรักษ์ปัจจัยแวดล้อมชุมชนให้เกิดความยั่งยืน หากปัจจัยพื้นฐานเหล่านี้มีคุณภาพ ก็จะส่งผลถึงวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมไทยมีความมั่นคงและยั่งยืน ดำรงอยู่ในประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและมีศักดิ์ศรี

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 ได้มียุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้กระแสนการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็ว คาดการณ์ได้ยากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การพัฒนาในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ได้กำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสม โดยเร่งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยง และเสริมรากฐานของประเทศด้านต่างๆ ให้

เข้มแข็งควบคู่ไปกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน

จากยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศดังกล่าว เป็นยุทธศาสตร์ที่นำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืนได้ สามารถแข่งขัน ยืนหยัดอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างภาคภูมิใจ การเข้ามาลงทุน และการเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยของชาวต่างชาติ ก็จะมากขึ้นเป็นทวีคูณ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวนับว่าเป็นอุตสาหกรรมอย่างหนึ่ง ที่สร้างรายได้ให้กับประเทศได้อย่างเป็นกอบเป็นกำ การส่งเสริมการท่องเที่ยวจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยประเทศไทยได้มีการประชาสัมพันธ์ ปีท่องเที่ยวไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา ทำให้นักท่องเที่ยวได้หลั่งไหลมาเที่ยวประเทศไทยเป็นจำนวนมาก

การขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย เป็นส่วนหนึ่งของพลังการขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ เพราะการท่องเที่ยวสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ กระจายรายได้ มีความเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมการพัฒนาในหลายๆ ด้าน สร้างคุณภาพชีวิตและความยั่งยืนให้กับประชาชนในประเทศได้ แต่การเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจบางช่วงเวลาที่ผ่านมา อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถเป็นพลังขับเคลื่อนแก้วิกฤติดังกล่าวได้ในระดับหนึ่ง เพราะการท่องเที่ยวสามารถดึงดูดการเดินทางเข้าประเทศ และสร้างความเชื่อมั่นได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวว่า สามารถสร้างผลประโยชน์ให้ประเทศชาติและประชาชนได้ หากมีการส่งเสริมและพัฒนาให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่สามารถดำรงคุณค่าหรือความเป็นประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยวได้ยาวนานไม่มีที่สิ้นสุด และไม่สร้างความเสื่อมโทรมหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมของแหล่งและบริเวณโดยรอบ โดยปกป้องและรักษาโอกาสให้กับคนในรุ่นต่อไป ในอนาคต ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งมวลที่จะสนองความต้องการด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในขณะที่จะสามารถดำรงรักษาเนื้อหาทางวัฒนธรรม กระบวนการทางนิเวศวิทยาที่จำเป็น ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกื้อหนุนและระบบต่างๆ ที่เกื้อหนุนชีวิต พืช สัตว์ และมนุษย์ทั้งหลาย (World Tourism Organization, 1998)

จังหวัดกำแพงเพชร ตั้งอยู่ในเขตทางภูมิศาสตร์ ภาคกลางตอนบน เป็นเมืองเก่าที่นับว่ามีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่ สมัยทวารวดีเป็นเมืองที่ตั้งของเมืองโบราณหลายเมือง เช่น เมืองชากังราว เมืองนครชุม ไตรตรังษ์ เมืองเทพนคร และเมืองคนที นอกจากนี้เมืองกำแพงเพชรยังเป็นเมืองที่สองที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ได้ครองเมืองมีบรรดาศักดิ์เป็น "พระยาวชิรปราการ" ตามประวัติศาสตร์กล่าวว่ากำแพงเพชรเป็นเมืองหน้าด่านของสุโขทัยมีฐานะเป็นเมืองลูกหลวง เดิมเรียกชื่อว่า "เมืองชากังราว" และมีเมืองบริวารรายล้อมอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ไตรตรังษ์ เมืองเทพนคร การที่กำแพงเพชรเป็นเมืองหน้าด่านรับศึกสงครามในอดีตอยู่เสมอจึงเป็นเมืองยุทธศาสตร์ มีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มากมาย เช่น กำแพงคูเมือง ป้อมปราการ วัดโบราณ มีหลักฐานให้สันนิษฐานว่าเดิมเคยเป็นเมืองที่ตั้งของเมืองสองเมือง คือ เมืองชากังราว และเมืองนครชุม โดยเมืองชากังราวสร้างขึ้นก่อนตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง พระยาเลอไทย กษัตริย์องค์ที่ 4 แห่งราชวงศ์สุโขทัย เป็นผู้สร้างขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 1890 ต่อมาสมัยพระเจ้าลิไทย กษัตริย์องค์ที่ 5 แห่งราชวงศ์สุโขทัยได้สร้างเมืองใหม่ขึ้นทางฝั่งตะวันตกของลำน้ำปิง คือเมืองนครชุม สมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้ทรงบันทึกเรื่อง กำแพงเมืองไว้ว่า "เป็นกำแพงเมืองที่เก่าแก่มั่นคงและยังมีความสมบูรณ์มาก และเชื่อว่าสวยงามที่สุดในประเทศไทย" ในปี พ.ศ. 2459 ได้

เปลี่ยนเมืองกำแพงเพชร เป็นจังหวัดกำแพงเพชร ปัจจุบันจังหวัดกำแพงเพชรเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แห่งหนึ่ง เพราะมีโบราณสถานเก่าแก่ ซึ่งก่อสร้างด้วยศิลาแลงหลายแห่งรวมอยู่ใน "อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร" ที่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมสหประชาชาติ (UNESCO) ให้ขึ้นทะเบียนไว้ในบัญชีมรดกโลก เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2534

จังหวัดกำแพงเพชรมีสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย มีทั้งสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และสถานที่ท่องเที่ยวทั่วไป เช่น อุทยานแห่งชาติคลองลาน อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร บ่อน้ำพุร้อนพระร่วง (บึงสาป) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติกำแพงเพชร อุทยานแห่งชาติคลองวังเจ้า อุทยานแห่งชาติแม่วงก์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสนามเพรียง และ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร นอกจากนี้ จังหวัดกำแพงเพชร ยังมีงานประจำปี เช่น ประเพณีงานนบพระ - เล่นเพลง และงานกาชาดจังหวัดกำแพงเพชร งานมหกรรมอาหารพื้นบ้าน เทศกาลกินกล้วยเดี่ยว เที่ยวเมืองกำแพงเพชร งานสารทไทยกล้วยไข่เมืองกำแพง เป็นต้น

จากบริบทพื้นที่ของจังหวัดกำแพงเพชร ที่มีแหล่งท่องเที่ยวมากมายและหลากหลาย และจากข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ มีปริมาณเพิ่มขึ้นในทุกปี โดยสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวในแต่ละปี (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกำแพงเพชร) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2550-2555 มีดังนี้ 1) ปี 2550 จำนวน 361,080 คน รายได้ 7,589,409 บาท 2) ปี 2551 จำนวน 443,564 คน รายได้ 7,362,809 บาท 3) ปี 2552 จำนวน 565,150 คน รายได้ 9,009,705 บาท 4) ปี 2553 จำนวน 398,327 คน รายได้ 10,372,538 บาท 5) ปี 2554 จำนวน 444,973 คน รายได้ 10,043,816 บาท 6) ปี 2555 จำนวน 469,556 คน รายได้ 10,106,012 บาท จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ในแต่ละปี จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร มีปริมาณจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้เพิ่มขึ้นทุกปี หากมีการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง มียุทธศาสตร์การท่องเที่ยวที่เหมาะสม จะทำให้จังหวัดกำแพงเพชรสามารถเป็นจังหวัดที่น่าท่องเที่ยวจังหวัดหนึ่งของประเทศ การเป็นจังหวัดที่เป็นเมืองมรดกโลก เป็นเมืองประวัติศาสตร์ สามารถพัฒนาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลกได้ เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชรเป็นการพัฒนาที่ความยั่งยืนในทุกด้านได้ กล่าวคือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ประเพณี วัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาในหัวเรื่อง ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อเสนอยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับประชากรที่จะนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณ การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยเป็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในจังหวัดกำแพงเพชร หลังจากนั้นจะกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของยามานะ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการประมาณค่าการสุ่มในระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ส่วนผู้ให้

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ได้แก่ บุคลากรภาครัฐ บุคลากรภาคเอกชน บุคลากรภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น และนักวิชาการ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 20 คน ประกอบด้วย บุคลากรภาครัฐ จำนวน 8 คน บุคลากรภาคเอกชน จำนวน 5 คน บุคลากรภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น จำนวน 5 คน และนักวิชาการ จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามที่มีประเด็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร เป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

2. แบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีประเด็นเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการอุปมานวิเคราะห์ และการตีความ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ดำเนินการดังนี้

2.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทุกฉบับ

2.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

2.3 ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายด้านการท่องเที่ยว ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านการบริหารจัดการ และข้อมูลเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวม คะแนนที่ได้ทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.4 การทดสอบปัจจัยด้านนโยบายการท่องเที่ยวและปัจจัยด้านการบริหารจัดการที่มีผลต่อ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร การวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) คำนวณโดยการหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูลยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัด กำแพงเพชร มีขั้นตอนการดำเนินการ ได้แก่ ศึกษามาตรการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั่วไป ศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) วิเคราะห์ผลของการตอบ แบบสอบถามและประเมินทบทวนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร มีผลการศึกษา ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. ผลการศึกษายุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและ วัตถุประสงค์ เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ สอดรับกับยุทธศาสตร์และนโยบายในระดับต่างๆ การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไปสู่การปฏิบัติได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และ มีการติดตามและประเมินผลตามแนวทางของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ส่วนการกำหนดยุทธศาสตร์ มีการนำจุดแข็ง จุดเด่นของจังหวัด มาเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พัฒนาจุดอ่อนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวด้วยการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบ มีการปรับตัวเพื่อรองรับกับอุปสรรค เช่น สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ ความไม่แน่นอนทางการเมือง พัฒนาศักยภาพด้านบริการให้เท่าเทียมกับจังหวัดใกล้เคียง และสนองตอบนโยบายรัฐบาลที่ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศ และกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดให้สอดคล้องยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดด้วยการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของจังหวัดกับจังหวัดใกล้เคียง และเตรียมความพร้อมในการที่ประเทศไทยจะเปิดการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC)

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน 3 ด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว มากที่สุด รองลงมา คือ ยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์น้อยที่สุด คือ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยว ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร

ปัจจัยการบริหารจัดการภาครัฐ

1) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาก่อการท่องเที่ยว ภาครัฐให้ความสำคัญกับการพัฒนาก่อการท่องเที่ยวเป็นอันดับรองจากด้านอื่นๆ และ ส่วนใหญ่ภาครัฐมีการส่งเสริมและพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในส่วนที่เป็นสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกยังขาดการส่งเสริมและพัฒนาในเรื่องของโครงการ กิจกรรม และการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว

2) ด้านการส่งเสริมการลงทุน ภาครัฐควรนำเอาจุดแข็งของจังหวัดมาเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการกระตุ้นการลงทุนของนักลงทุนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ และปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการลงทุนด้านการท่องเที่ยว คือ การให้ความสำคัญด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องของภาครัฐ

3) การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานด้านการบริการท่องเที่ยว จังหวัดไม่มีความพร้อมด้านปัจจัยพื้นฐานด้านการบริการท่องเที่ยว เช่น 1) ระบบขนส่งยังไม่มีความพร้อม 2) บุคลากรด้านการบริการ ยังมีข้อจำกัดด้านภาษาต่างประเทศ 3) การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวมีน้อย 4) จำนวนป้ายบอกทางไปแหล่งท่องเที่ยวมีน้อยมาก และ 5) สินค้าทางการท่องเที่ยวและบริการทางการท่องเที่ยวยังไม่ได้มาตรฐาน

4) การส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพภายใน 5-10 ปี ข้างหน้า จังหวัดควรพัฒนามาตรฐาน กฎเกณฑ์ในการบริการการท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และควรพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวในการกลับมาท่องเที่ยวอีก นอกจากนี้ ควรมีการประชาสัมพันธ์ในหลายช่องทางและหลายรูปแบบ พร้อมทั้ง สร้างความเชื่อมั่นในเรื่องความปลอดภัยให้เกิดขึ้นแก่นักท่องเที่ยว

ปัจจัยการบริหารจัดการภาคเอกชน

1) การร่วมมือส่งเสริมการลงทุน ผู้ประกอบการมีการแข่งขันกันสูง ผู้ประกอบการต้องการให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือเรื่องการจัดหาแหล่งเงินทุน และ สนับสนุนด้านวิชาการ

2) การร่วมมือพัฒนาภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยว สินค้าทางการเกษตรไม่ได้พัฒนาหรือแปรรูปให้เป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ภาครัฐไม่ได้เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่าในผลิตภัณฑ์ชุมชน และควรจัดศูนย์บริการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวตามเส้นทางทางการท่องเที่ยว

3) การร่วมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการเคยร่วมกันสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน แต่ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะมีการแข่งขันกันสูง สิ่งที่เขาต้องการคือให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนด้านงบประมาณและเป็นตัวกลางในการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างจุดยืนร่วมกันในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว

ปัจจัยการบริหารจัดการภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น

1) การมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่นในฐานะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นผู้อยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ควรมีบทบาทในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วยการดำเนินการเองหรือเข้าไปร่วมจัดการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยภาครัฐอาจจัดให้มีการอบรมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน ประชาชนและองค์กรท้องถิ่น บุคคลที่จะเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินการเรื่องเหล่านี้คือ ผู้นำท้องถิ่น จะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความรอบรู้ เป็นที่เคารพศรัทธา กระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ

2) การสร้างจิตสำนึกร่วมปกป้องผลประโยชน์แหล่งท่องเที่ยว ภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่นในฐานะเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนสำคัญ ต้องได้รับการปลูกฝังจิตสำนึกร่วมปกป้องผลประโยชน์แหล่งท่องเที่ยว โดยภาครัฐต้องเข้ามาสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับคนในท้องถิ่นให้มีความรู้เกี่ยวกับผลกระทบอันจะเกิดจากแหล่งท่องเที่ยว และองค์กรท้องถิ่นต้องเป็นหลักในการสร้างจิตสำนึกร่วม โดยร่วมมือกับ ผู้นำชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโส ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านและเยาวชน เพื่อให้คนเหล่านี้เกิดความรัก ความหวงแหนชุมชนของตนเอง โดยทุกคนถือเป็นเจ้าของท้องถิ่นร่วมกัน กลุ่มเป้าหมายในการสร้างจิตสำนึกร่วมปกป้องผลประโยชน์แหล่งท่องเที่ยว คือ คนในท้องถิ่นทุกคนซึ่งเป็นเจ้าของท้องถิ่นให้ช่วยกันรักษาและหวงแหนแหล่งท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในประเด็นยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย ทั้ง 3 ด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารจัดการภาครัฐ มากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยการบริหารจัดการภาคเอกชน และ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็น น้อยที่สุด คือ ปัจจัยการบริหารจัดการภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น ตามลำดับ

3. การนำเสนอยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร โดยวิเคราะห์จากผลการศึกษาทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สรุปเป็นยุทธศาสตร์ ได้ 4 ยุทธศาสตร์ คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การบริหารจัดการภาครัฐ แบ่งออกเป็น 4 ยุทธวิธี อันได้แก่ ยุทธวิธีการส่งเสริมและพัฒนากิจการท่องเที่ยว ยุทธวิธีการส่งเสริมการลงทุน ยุทธวิธีการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานด้านการบริการท่องเที่ยว และยุทธวิธีการส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์อย่างมีวิสัยทัศน์

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การบริหารจัดการภาคเอกชน แบ่งออกเป็น 3 ยุทธวิธี อันได้แก่ ยุทธวิธีการร่วมมือส่งเสริมการลงทุน ยุทธวิธีการร่วมมือพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยว และยุทธวิธีการร่วมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การบริหารภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 3 ยุทธวิธี อันได้แก่ ยุทธวิธีมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ยุทธวิธีสร้างจิตสำนึกร่วมปกป้องผลประโยชน์แหล่งท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น เป็นการวิเคราะห์และสรุปจากยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ที่ 2 และยุทธศาสตร์ที่ 3 มาบูรณาการเป็นยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 3 ยุทธวิธี อันได้แก่ ยุทธวิธีส่งเสริมและพัฒนากองท่องเที่ยวเพื่อสังคม ยุทธวิธีส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ และยุทธวิธีส่งเสริมและพัฒนากองท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษายุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ยุทธศาสตร์มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และนโยบายในระดับต่างๆ การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไปสู่การปฏิบัติได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และมีการติดตามและประเมินผลตามแนวทางของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การกำหนดยุทธศาสตร์ มีการนำจุดแข็ง จุดเด่นของจังหวัด มาเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พัฒนาจุดอ่อนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวด้วยการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบ มีการปรับตัวเพื่อรองรับกับอุปสรรค และสนองตอบนโยบายรัฐบาลที่ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศ และกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดให้สอดคล้องยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดด้วยการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของจังหวัดกับจังหวัดใกล้เคียง และเตรียมความพร้อมในการที่ประเทศไทยจะเปิดการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าจังหวัดกำแพงเพชรได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวมากกว่าด้านอื่นๆ โดยมีการกำหนดและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยว ด้วยการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ในทุกกระบวนการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การบริหารยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานครแบบบูรณาการ ของ ภูวนิดา คุณผลิน (2550) สรุปได้ว่า รูปแบบกระบวนการบริหารพัฒนาการท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานคร มี 2 ระดับ คือ โมเดลบูรณาการระดับมหภาคเป็นกระบวนการศึกษายุทธศาสตร์การบูรณาการภาครัฐ เอกชน ในการกำหนดกระบวนการจากนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ โมเดลบูรณาการระดับจุลภาค เน้นการบูรณาการระดับพื้นที่ประกอบด้วยประเมินความต้องการ (Need Assessment) การกำหนดเป้าหมาย (Setting Goals) การกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Identification Stakeholder) การกำหนดพันธกิจและภารกิจ (Mission and Function Analysis) กระบวนการมีส่วนร่วม (Participation Process) การตั้งวัตถุประสงค์ (Setting Objective) การบูรณาการแผน (Responsibilities) การปฏิบัติการ (Implementation) และ การประเมินแบบมีส่วนร่วม (Participatory Evaluation)

2. การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า

ปัจจัยด้านนโยบาย

การท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดประโยชน์ในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และการท่องเที่ยวก็ส่งผลให้เกิดผลกระทบในหลายๆ ด้านเช่นกัน ทั้งด้านสังคม ด้านธรรมชาติ และด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการท่องเที่ยวจึงต้องคำนึงถึงผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบและดำเนินการไปพร้อมกับการดูแลรักษา ให้คงสภาพเดิมหรือปรับปรุงฟื้นฟู พัฒนาให้ดีขึ้น เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม แต่การที่จะ

กำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมและพัฒนากองท่องเที่ยวขึ้น ควรมีการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ทั้งที่เป็นอุปสงค์ อุปทาน โอกาส ข้อจำกัดในการส่งเสริมและพัฒนากองท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางการดำเนินการ กำหนดกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ รูปแบบกิจกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีความเหมาะสมและ สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ที่สำคัญที่สุด คือ การนำนโยบายที่กำหนดขึ้นสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ผู้มีส่วน ได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง กระบวนการนำนโยบายการ พัฒนากองท่องเที่ยวระดับจังหวัดไปปฏิบัติ : ศึกษากรณีจังหวัดเพชรบุรี ของ ปาณิดล นิยมคำ (2544) พบว่า นโยบายพัฒนากองท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งแยกออกเป็นแผนงานและโครงการต่างๆ นั้นในด้าน วัตถุประสงค์มีความชัดเจน มีแนวทางในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดรับรู้นโยบาย มาจาก การร่วมประชุม การถ่ายทอด การมอบหมายงาน และการอ่านจากเอกสารรายงานประจำปี นอกจากนี้ยัง พบว่า สมรรถนะของหน่วยงาน ซึ่งได้แก่ บุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ยังไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานตาม นโยบาย การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องมีน้อย ในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีการกำหนดภารกิจและการมอบหมายงานมีชัดเจน มีการติดตาม และประเมินผลโครงการ แต่จะมีปัญหาใน ด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชน ยังไม่มีส่วนร่วมเท่าที่ควร โดยปัญหาและ อุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาในด้านการประสานงานและระหว่างหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ปัญหา งบประมาณมีจำนวนจำกัด และมีไม่เพียงพอ บุคลากรไม่เพียงพอ และขาดความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน รวมทั้งปัญหาด้านการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา ได้แก่ ควรมี การฝึกอบรมพัฒนาความรู้ และปรับเปลี่ยนจำนวนผู้ปฏิบัติงานทางด้านการวางแผนและพัฒนานโยบาย รวมทั้ง จัดสรรงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงานด้านนโยบาย ควรมีการประสานงานที่ดี ระหว่างหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งจะสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ

ปัจจัยที่ 1 ปัจจัยการบริหารจัดการภาครัฐ

บริบทของจังหวัดกำแพงเพชร เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการพัฒนากองท่องเที่ยว เพราะเป็นเมือง ประวัติศาสตร์ มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่เป็นเอกลักษณ์ มีศักยภาพเพียงพอที่จะเป็นพัฒนาให้เป็น เมืองท่องเที่ยวหลักได้ แต่ขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากผู้บริหารระดับนโยบาย เพราะฉะนั้น ในการ พัฒนากองท่องเที่ยว ภาครัฐควรมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว และนโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวที่ภาครัฐ กำหนดขึ้น ต้องมีความชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้ และสอดคล้องกันทั้งในระดับภูมิภาคและในภาพรวม ของประเทศ อีกทั้ง ควรมีการจัดเตรียมความพร้อมทั้งด้านบุคลากรและงบประมาณในการปฏิบัติงานให้เพียงพอ ประเด็นสำคัญที่จังหวัดควรคำนึงถึงในการพัฒนากองท่องเที่ยว คือ บริบทของพื้นที่ นำเอาจุดเด่น จุดแข็ง ซึ่ง เป็นศักยภาพของจังหวัด มาเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยว ได้แก่

1) การนำเอาความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมาเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยว

การที่จะพัฒนากองท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ มีความยั่งยืนได้นั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึง คือ บริบท ของพื้นที่ มีการประเมินศักยภาพ ด้วยการวิเคราะห์ถึงจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และ ข้อจำกัด และมีการวางแผน อย่างเป็นระบบและอย่างมีวิสัยทัศน์ ทั้งนี้เพราะจังหวัดกำแพงเพชรมีจุดเด่น มีเอกลักษณ์เฉพาะ โดยเป็นเมือง ประวัติศาสตร์ เป็นเมืองมรดกโลก ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาให้เป็นเมืองท่องเที่ยว ด้วยการนำเอาจุดเด่นมาเป็น จุดขายด้านการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์แผนยุทธศาสตร์จังหวัดนครศรีธรรมราช ของวีราภรณ์ วิวัฒน์ (2549) ที่พบว่า ผลของการประเมินทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ในจังหวัด

นครศรีธรรมราช แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นทางธรรมชาติ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาหลวง แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นด้านวัฒนธรรม ได้แก่ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นด้านงานประเพณี ได้แก่ ประเพณีสารทเดือนสิบ กิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่น ได้แก่ การเล่นน้ำตก และการบริการที่เป็นจุดเด่น คือ ที่พัก ร้านอาหาร (อาหารประจำถิ่น) รถประจำทาง ในส่วนของการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการพัฒนาจังหวัดนครศรีธรรมราชของบุคลากรภาครัฐ ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว พบว่า จุดแข็งของจังหวัด คือ เป็นแหล่งผลิตพืชผลทางการเกษตรที่สำคัญของภาคใต้ รองลงมาคือมีทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่หลากหลายและสำคัญของภาคใต้ จุดอ่อนของจังหวัดคือ การขาดการวางแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการเพื่อจัดความยากจน โอกาสในการพัฒนาจังหวัดคือ มีโอกาสในการพัฒนาด้านระบบส่งเสริมสินค้าทางการเกษตรมากขึ้น และอุปสรรคของจังหวัดที่สำคัญที่สุดคือ มีการกีดกันทางการค้า สำหรับผลการวิเคราะห์วิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวิสัยทัศน์ที่สำคัญ คือ การเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่สำคัญของภาคใต้ และยุทธศาสตร์ คือ เป็นศูนย์กลางการศึกษาศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและชุมชนเข้มแข็ง

2) การเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ต้องมีวางแผน และได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน แต่ควรให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการด้วยตัวเองเป็นหลัก เพื่อการพึ่งตนเองได้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยภาครัฐคอยสนับสนุนเรื่องของวิชาการ วางแผนทางการตลาด และสนับสนุนเรื่องงบประมาณ ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ชุมชนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ด้วยการเพิ่มมูลค่าของสินค้าในท้องถิ่น และนำไปสู่การเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยว เป็นการสร้างรายได้ สร้างอาชีพ ส่งเสริมให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ ทำให้ชุมชนสามารถจัดการด้านการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ของ สม ญ ระนอง (2545) พบว่า ควรมีการช่วยกันหาและระดมทุนเพื่อให้เกิดมีทุนหมุนเวียนในชุมชนมากที่สุด นอกจากนั้นยังเปิดให้สมาชิกกู้ยืมเงินนำไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ รวมไปถึงการจัดสวัสดิการในส่วนของการรักษาพยาบาล การศึกษา และการพัฒนาชุมชนด้วยรวมถึงการส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนภายในชุมชนมีอาชีพเสริม นอกจากทำเกษตรเพียงอย่างเดียว เป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชน กลุ่มอาชีพเองเป็นเสมือนแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งภายในชุมชนด้วย เพื่อก่อให้เกิดรายได้แก่องค์กรอย่างยั่งยืนและทำให้องค์กรพ้นจากความยากจนอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร ของ เพชรฯ บุตสีทา (2552) ที่พบว่า ศักยภาพของชุมชนนครชุมด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชน มีสิ่งที่น่าสนใจที่จะพัฒนาชุมชนนครชุมเป็นสถานที่ท่องเที่ยวชุมชน ที่เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในชุมชน รวมถึงสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนแก่ผู้มาท่องเที่ยวทุกคน โดยความคิดเห็นของประชาชนเห็นว่า ชุมชนนครชุมมีศักยภาพระดับมากในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน รวมทั้งมีความรู้และความต้องการมีส่วนร่วมที่จะพัฒนาให้ชุมชนนครชุมเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อีกทั้งภาคที่เกี่ยวข้องและผู้นำชุมชนนั้น ต้องการส่งเสริมกิจกรรมที่จะสร้างความพร้อมให้กับชุมชนในการพัฒนาให้ชุมชนนครชุมเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชน และต้องการสนับสนุนในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ชุมชนให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการและพฤติกรรม การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มาเยือน ในส่วนผลของการศึกษาการจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม โดยใช้ส่วนประสมทางการตลาด 7P's นั้น พบว่า ควรมีการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวแบบแพ็คเกจตามความสนใจของนักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มความน่าสนใจในการเสนอขายและสามารถรองรับการท่องเที่ยวได้ตลอด

ทั้งปี รวมถึง การจัดการประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อให้ชุมชนบ้านนครชุมเป็นที่รู้จักในกลุ่มตลาดเป้าหมายที่ต้องการ โดยเสนอแนะว่า ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนด้านประชาสัมพันธ์เพื่อให้เป็นที่รู้จัก สำหรับ ชุมชนนครชุมควรนำการจัดการการตลาดทั้ง 7P's ไปประยุกต์ใช้ในชุมชน เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นให้เป็นไปอย่างยั่งยืนในอนาคต

3) การกำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น เป็นการทำงานร่วมกัน เพราะแต่ละภาคส่วนมีศักยภาพ ความพร้อมแตกต่างกัน เป้าหมายในการทำงานร่วมกัน คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่ความยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีการล่องเรือที่ตลาดริมน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ของ สุพัตรา กลับดี (2545) พบว่า สภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ตลาดริมน้ำดอนหวายมีศักยภาพสูง สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพราะมีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติมากที่สุด รองลงมาเป็นแหล่งจำหน่ายอาหารและสินค้าทางการเกษตรที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (วิถีชีวิต) ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ตามลำดับ การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากการศึกษา พบว่า ชุมชนมีการจัดการด้านการป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมยังอยู่ในระดับต่ำ การจัดการด้านกิจกรรมและการจัดการนักท่องเที่ยว ชุมชนมีการจัดการอยู่ในระดับปานกลาง รูปแบบขององค์กรในการจัดการ พบว่า ชุมชนสามารถจัดการในระดับสูง เพราะมีการรวมตัวกันเพื่อจัดระเบียบการท่องเที่ยวในรูปของคณะกรรมการ และให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมให้เห็นในการจัดการท่องเที่ยว ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยว

ปัจจัยที่ 2 ปัจจัยการบริหารจัดการภาคเอกชน

การจัดการท่องเที่ยวควรมีโครงสร้างการจัดการ ในลักษณะกลุ่มหรือเครือข่าย เพื่อความเป็นมาตรฐานเดียวกัน และเพื่อนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ภาคเอกชนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว จึงควรเสริมจุดแข็งและแก้ไขจุดอ่อนให้กับภาคเอกชน ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ภาคเอกชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในด้านการลงทุนด้านการท่องเที่ยว และ การแข่งขันย่อมเกิดขึ้นระหว่างผู้ลงทุนด้วยกัน เพราะฉะนั้น การมีเครือข่าย กลุ่ม และกฎเกณฑ์ปฏิบัติ เป็นมาตรฐานเดียวกันจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อนำไปสู่ความเป็นเอกภาพในการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง โครงสร้างของอุตสาหกรรมของ เสรี วังสไพจิตร และคนอื่นๆ (2547) ที่พบว่า ควรเสริมจุดแข็งให้แก่ภาคเอกชนในประเด็นดังนี้ คือ 1) ภาคเอกชนมีความสามารถด้านการตลาด และมีการรวมตัวกันเพื่อรักษาผลประโยชน์ของธุรกิจ หากจะใช้ความสามารถเพื่อสร้างความเป็นเอกภาพในการที่จะช่วยกันจัดให้มีมาตรฐานของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการให้เทียบเท่าระดับสากล หรือมีอัตลักษณ์ที่ดีกว่า แตกต่างกว่า จะเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรภาคเอกชน และอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดยรวม และเป็นการช่วยสร้าง Brand Image ให้กับประเทศ 2) สมาคม สมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยว และสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ควรประสานงานและดำเนินงานร่วมกับองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการเปิดเสรีทางการค้าและบริการ โดยเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องดังกล่าวในรายละเอียดให้กับมวลสมาชิกทั้งระดับผู้บริหารและระดับผู้ปฏิบัติงาน 3) ในอนาคตอันใกล้ เรื่องมาตรฐานและการประกันคุณภาพจะทวีความเข้มข้นมากขึ้น องค์กรภาคเอกชนจึงต้องแสวงหาความรู้ในส่วนที่เป็น Global Agenda เพื่อนำมาถ่ายทอดให้กับสมาชิกและผู้ประกอบการในธุรกิจท่องเที่ยว และจำเป็นต้องเร่งรัดการแก้ไขปรับปรุงมาตรฐานในการให้บริการต่างๆ ให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักปฏิบัติที่เป็นที่รับรองกันในระดับสากล มิฉะนั้นจะมีปัญหาโดยตรงต่อการประกอบธุรกิจ และควรแก้ไขจุดอ่อน คือ 1) ควรมีงานวิจัยสนับสนุนการดำเนินงานของสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่ง

ประเทศไทย โดยเฉพาะในส่วนของสร้างเอกภาพในการบริหารอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในส่วนของแต่ละภาค เพราะในปัจจุบันยังมีปัญหาการประสานงาน ปัญหาการขาดความร่วมมือ ปัญหาความสับสนในการรวมตัวกันของกลุ่มธุรกิจแต่ละประเภท และปัญหาการควบคุมพฤติกรรมที่ขัดต่อจรรยาบรรณธุรกิจ 2) องค์การภาคเอกชน ควรจะควบคุมด้านมาตรฐานการบริการ และจรรยาบรรณธุรกิจได้ในระดับหนึ่ง เพราะโดยสามัญสำนึกน่าจะพอเข้าใจได้ว่าลักษณะการประกอบกิจการที่เป็นการเอารัดเอาเปรียบ หรือหลอกลวงนักท่องเที่ยว ย่อมมีผลกระทบต่อการตลาดในระยะยาวต่อไป กรณีตัวอย่าง เช่น นักท่องเที่ยวจากตลาดจีน ซึ่งจะเป็นตลาดใหญ่ที่สุดในอนาคต และประเทศจีนกำหนดให้นักท่องเที่ยวจีนไปเที่ยวประเทศอื่นๆ ได้ 33 ประเทศ รวมทั้งประเทศไทย ภาคธุรกิจเอกชนจึงต้องเข้าใจความสำคัญและ โอกาสที่อาจสูญเสียตลาดนี้ไป ถ้าทางการจีนประกาศห้ามมิให้นักท่องเที่ยวชาวจีนเดินทางมาประเทศไทย 3) องค์การเอกชนที่เรียกว่า NGO ไม่ได้เป็นฝ่ายตรงข้ามเสมอไป แต่เป็นองค์กรที่ภาคธุรกิจ ท่องเที่ยวเอกชนควรแสวงหาความร่วมมือ เพื่อที่จะได้ช่วยกันกำหนดทิศทางการพัฒนา และการดำเนินงาน ให้เกิดลักษณะการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน

ปัจจัยที่ 3 ปัจจัยการบริหารจัดการภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น

การพัฒนาการท่องเที่ยวควรมีการจัดการในลักษณะการบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมดำเนินงาน ร่วมกันแก้ปัญหา ร่วมรับผิดชอบ และ ร่วมกันรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม ต้องเน้นให้ภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่นเป็นแกนนำในการบริหารจัดการ ในฐานะเป็นเจ้าของพื้นที่ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน และ นักท่องเที่ยวที่มาเยือน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่นในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม : กรณีศึกษาตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ของ พจนารถ กริ่งไกร (2545) พบว่า การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่นและประชาชนทำให้เกิดความร่วมมือในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เป้าหมายที่สำคัญที่สุดของการจัดการท่องเที่ยว คือ การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ความคาดหวังและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวถ้ำเชียงดาว ของ ทับทิม สุวรรณประภา (2541 : 118) ได้กล่าวถึงกลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า ประชาชนในชุมชนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว มีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมากเนื่องจากประชาชนเป็นเจ้าของท้องถิ่น สามารถเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงกับหน่วยงานรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการท่องเที่ยวระดับต่างๆ ได้ ภูมิรู้ท้องถิ่นเป็นเจ้าของท้องถิ่นของสมาชิกชุมชน ซึ่งมีความรัก ความหวงแหน พึ่งพิงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้ว สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวได้ ชุมชนจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานรัฐกับชุมชนเอง และระหว่างชุมชนกับเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จังหวัดควรกำหนดแผน นโยบาย แผนงานและโครงการในยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชรให้เป็นรูปธรรมและชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ
2. จังหวัดควรมีการวางแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการกำหนดยุทธศาสตร์และยุทธวิธี ให้มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
3. รัฐบาลควรมีการส่งเสริมให้ทุกภาคเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์และนำยุทธศาสตร์ลงไปปฏิบัติให้เกิดผลจริง โดยการมีโครงการที่เน้นพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม

4. ภาครัฐควรมีการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนท้องถิ่นอย่างจริงจัง ควรพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ จัดหาตลาด ให้ความรู้ในด้านวิชาการ

5. ภาคเอกชนควรร่วมมือกับภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อผนึกกำลังพัฒนาการท่องเที่ยวให้ไปในทิศทางเดียวกัน

6. ภาคประชาชน ในฐานะเป็นผู้อยู่ในพื้นที่ รับรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค ควรให้ความร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นแก้ปัญหาที่แท้จริง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยว ในด้านการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นโดยศึกษาถึงแหล่งในการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยว เนื่องจากจังหวัดกำแพงเพชรมีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย แต่ยังขาดการประชาสัมพันธ์ รวมถึงข้อมูลที่ประชาสัมพันธ์อย่างครบถ้วน

2. ควรมีการศึกษาเชิงลึก โดยการศึกษาในทุกมิติ ในส่วนภาคเอกชนและภาคประชาชน ในฐานะผู้เสนอสินค้าและบริการในชุมชนท้องถิ่น เพื่อเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการ และเพื่อเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ในลักษณะบูรณาการในจังหวัดกำแพงเพชร

เอกสารอ้างอิง

- ทับทิม สุวรรณประภา. (2541). ความคาดหวังและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวถ้ำเชียงดาว. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่..
- ปานิดล นิยมคำ. (2544). กระบวนการนำนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวระดับจังหวัดไปปฏิบัติ : ศึกษากรณีจังหวัดเพชรบุรี. ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนบริหารศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พจนารถ กริ่งไกร. (2545). การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่นในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม : กรณีศึกษาตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เพชร บุดสีทา. (2552). การจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ภูวนิดา คุณผลิน. (2550). การบริหารการพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยว. ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วีราภรณ์ วยัวัฒน์. (2549). การวิเคราะห์แผนยุทธศาสตร์จังหวัดนครศรีธรรมราช. ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและจัดการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศม ญ रणอง. (2545). การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสรี วังสไพจิตร และคนอื่นๆ. (2547). โครงสร้างของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรังสิต.

สุพัตรา กลับดี. (2545). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณีการล่องเรือที่ตลาด
ริมน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาพัฒนาสังคม สถาบันพัฒนบัณฑิตบริหารศาสตร์.

World Tourism Organization. (1998). **Guid for local authorities on developing sustainable
tourism**. Madrid, Spain : Author.